

Чекмарьова Л. Ю.

*адвокат, кандидат юридичних наук,
керуюча Адвокатського бюро «Лариси Чекмарьової»*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Важливим та найпоширенішим видом правової допомоги, визначеним Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», є консультативна діяльність. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» одним із видів адвокатської діяльності є надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань [1]. Адвокат незалежно від його спеціалізації здійснює консультативну діяльність. Надання правової допомоги клієнту вимагає від нього, окрім професійної компетентності, спеціальних психологічних знань та умінь.

Слива Л. В. визначає консультативну діяльність як систематичну діяльність адвоката щодо надання роз'яснень, рекомендацій, складань письмових матеріалів. А під консультуванням вона розуміє вид юридичної діяльності, що полягає у роз'ясненні довірителю способів захисту та реалізації їх прав на основі діючого законодавства та правозастосовчої практики шляхом формування рекомендацій по вирішенню наявних правових проблем [2, с. 230]. Фурса С. Я. називає консультуванням процес спілкування адвоката з клієнтом [3, с. 33].

Вважаємо, що під консультуванням слід розуміти комунікативний процес взаємодії адвоката з клієнтом, що полягає у встановленні психологічного контакту з клієнтом, у зборі необхідної інформації та її подальшого аналізу, у формуванні правової позиції у справі та аналізу її переваг та недоліків, з метою знаходження ефективних правових методів та засобів вирішення наявних правових проблем клієнта.

Консультування є діловим та професійним спілкуванням, оскільки направлене на досягнення конкретних цілей юридичного спрямування. Відповідно до абз. 3 Преамбули Правил адвокатської етики надзвичайна важливість функціонального навантаження адвокатури вимагає від адвокатів слідування високим етичним стандартам поведінки. При цьому специфіка, комплексний характер обов'язків, що покладені на адвокатуру, обумовлюють необхідність збалансування засад служіння адвоката інтересам окремого клієнта та інтересам суспільства в цілому, дотримання принципів законності і верховенства права [4]. Таким чином, адвокат повинен слідувати високим етичним стандартам поведінки та спрямовувати свою діяльність на захист інтересів клієнта та суспільства, свого роду на допомогу людям.

З психологічної точки зору погоджуємося з визначенням консультування з Цільмак О. М., яка визначає, що консультування як стратегія допомоги

людям – це цілісна, унікальна за своїм змістом система, яку можна представити як спільну продуктивну діяльність клієнта та консультанта. Основним продуктом даної діяльності є результативні зміни в житті клієнта, мінімізація проблемних аспектів його життя, подолання кризових станів, життєвих труднощів, покращення емоційної сфери, оптимізація особистісних якостей. Загальні характеристики консультування як стратегії допомоги людям: емпатійне розуміння клієнта, шанобливе ставлення до потенційних можливостей клієнта самому будувати власне життя, конгруентність (або ширість) стосунків [5, с. 51].

Вважаємо, що консультаційна діяльність адвоката при встановленні психологічного контакту з клієнтом, повинна включати такі психологічні складові, як:

- емпатійне розуміння клієнта, прийняття особистості клієнта, розумінням його складного емоційного стану, виявлення бажання допомогти;
- визначення сутності проблеми, яке досягається шляхом виявлення її характеру, причин виникнення, особливостей перебігу;
- забезпечення клієнту можливості діяти, що досягається шляхом надання допомоги у створенні плану дій, формування переконаності у тому, що він є дієвим, реальним та ефективним [5, с. 52].

У науковій юридичній та психологічній літературі виділяють певні стадії (етапи) консультування. Законодавство не виокремлює складових консультативної діяльності адвоката, тому підходи науковців щодо її етапів є різноманітними. Пропонуємо для ознайомлення класифікацію етапів консультування визначену Рабовською С. Я., яка виділяє такі класичні етапи консультативної роботи [6, с. 171]: інтерв'ю; аналіз зібраної інформації; вироблення правової позиції у справі; надання, власне, консультації клієнту. Відповідно до Положення про консультаційну діяльність, консультування адвоката містить наступні стадії: підготовчя; інтерв'ю (опитування); аналіз обставин справи; збір інформації та її подальший аналіз; аналіз нормативно-правової основи справи: матеріально-правова кваліфікація справи та процесуально-правова кваліфікація справи; формування правової позиції у справі, аналіз переваг та недоліків; консультація (вироблення правової позиції по справі після обговорення з клієнтом) [7].

Вважаємо, у консультуванні адвоката, як психологічному процесі, слід виділити наступні стадії (етапи):

1) підготовчя, на цій стадії адвокат планує консультування, продумує майбутні дії, збирає інформацію стосовно особистості клієнта (стать, вік, професія, соціальний статус), приблизне визначення сутності проблеми;

2) встановлення психологічного контакту, ця стадія починається з моменту зустрічі адвоката з клієнтом, знайомство з клієнтом, визначення його емоційної рівноваженості, тривожності, підозрілості, рішучості, відповідальності, емпатійне розуміння клієнта, розумінням його складного емоційного стану;

3) аналіз обставин справи, на цій стадії визначається сутність проблеми клієнта, уточнюється і остаточно формулюється правова проблема клієнта, аналізується наявність невідомих правових проблем, що є або можуть виникнути;

4) збір інформації та її подальший аналіз, ця стадія полягає в отриманні адвокатом максимально повних і точних відомостей з проблеми клієнта шляхом інтерв'ю (опитування), запису фактів, виділення головного, складання плану, порівняння, міркування вголос, промовляння проблеми, огляд документів;

5) формування правової позиції у справі та аналізу її переваг та недоліків, на цій стадії адвокат надає клієнту можливі варіанти вирішення проблеми, вказує на переваги та недоліки кожної із них, та надає можливість вибору клієнтом найбільш сприятливого варіанту для нього;

6) завершальна, або саме консультація, на цій стадії відбувається коротке підведення підсумків зустрічі, тут адвокат повинен справити та клієнта позитивне враження та встановити довірчі відносини, тому адвокат у висновках може виразити схвалення своєчасності звернення за правовою допомогою та надання деталей правової проблеми клієнта.

Клієнти, звертаючись до адвоката з правовими проблемами, перебувають в стані стресу, тому потребують особливої уваги, психологічної підтримки з боку адвоката. Ігнорування адвокатом психологічного стану клієнта не тільки може знизити якість надання правової допомоги, але і може викликає у клієнта почуття невдоволеності результатами консультування. Розуміння консультативної діяльності адвоката з урахуванням професійних юридичних та психологічних знань та умінь, дозволить адвокатам визначити ефективні стадії консультування, вдосконалити процес консультаційної діяльності з метою якісного надання правової допомоги.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» // Відомості Верховної Ради України від 05.07.2013 № 27, стор. 1438.

2. Слива Л. В. Консультативна діяльність адвоката: поняття та особливості. *Молодий вчений*. № 7 (59). Липень. 2018 р. С. 229-232.

3. Фурса С. Я. Адвокат у цивільному процесі : наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса; Центр правових дослід. Фурси. Київ: Фурса С. Я.; КНТ, 2008. 452 с. (Процесуальні науки).

4. Правила адвокатської етики: затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>.

5. Цільмак О. М. Психологічне консультування: лекційний матеріал для здобувачів вищої освіти. Одеса. 2020. 319 с.

6. Рабовської С. Я. Консультативна робота адвоката у виконавчому

процесі на прикладі провадження про виконання рішення суду щодо пенсійних виплат. *Часопис Київського університету права*. 2020/3. С. 170-175.

7. Положення про консультативну діяльність URL: <https://radako.com.ua/sites/default/files/docs/Пропозиція%20про%20внесення%20змін%20до%20ПАЕ.pdf>.